

<https://doi.org/10.28925/2412-124X.2025.14.3>

УДК 2-67:316.77:378.147:070(477)

Ірина Горохолінська

<https://orcid.org/0000-0001-7921-8245>

докторка філософських наук, доцентка,
доцентка кафедри філософії та культурології філологічного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
вул. Коцюбинського, 2, 58002, Чернівці, Україна
i.horokholinska@chnu.edu.ua

Олександр Бродецький

<https://orcid.org/0000-0002-1769-9036>

доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та культурології філологічного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
вул. Коцюбинського, 2, 58002, Чернівці, Україна
o.brodetskyi@chnu.edu.ua

РЕЛІГІЄЗНАВЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ОСВІТІ: МІЖ СЕКУЛЯРНОЮ НЕЙТРАЛЬНІСТЮ І ПОСТСЕКУЛЯРНОЮ СИНЕРГІЙНІСТЮ

Стаття має на меті експлікувати об'єктивну доцільність посилення ролі релігієзнавчих компетентностей в освітній підготовці професійних журналістів, – зважаючи на специфіку постсекулярних трансформацій соціуму. Авторі керуються методологічною настановою на взаємодію релігієзнавчих, освітологічних, соціально-комунікативних, культурологічних аспектів аналізу – з урахуванням евристики компетентнісного підходу і концепцій постсекулярності. Конкретна методика аналізу розгортається в дедуктивній площині у тріаді: соціум / міждисциплінарна корельованість релігієзнавчого і журналістського пізнання / оптимізація освітніх стратегій та практик. Висновки з дослідження зводяться до ідеї, що релігієзнавча компетентність – це один із важелів суспільствознавчої та людинознавчої дієвості журналістської освіти. Нагальною доцільною є активізація спільних і взаємовигідних зусиль релігієзнавців, науковців і викладачів у галузі журналістики та комунікацій, журналістів-практиків, релігійних лідерів щодо формування збалансованого оновлення журналістських освітніх програм у напрямку забезпечення в їхній структурі принаймні одного обов'язкового курсу з базової світоглядно-герменевтичної обізнаності щодо релігійної мови, культури та етики. Доцільним є й ряд прикладних релігієзнавчих освітніх компонентів, котрі торкаються передусім підходів до висвітлення тем толерантності, ціннісної і діяльнісної синергії осіб і спільнот щодо соціально значущих ініціатив у плюралістичному суспільстві.

Ключові слова: вища освіта, журналістика, постсекулярність, релігієзнавча компетентність, релігія, синергія.

Вступ. Українське суспільство, як і чимало інших суспільств світу, засвідчує нині ознаки постсекулярного стану. Релігія знову мислиться як один із повноправних і повнокровних у соціальній дівості колективних суб'єктів, але аж ніяк не як інституційний моноліт і, тим паче, не як духовно-владна домінанта. Її роль тепер – бути одним зі смислотворчих та морально-

комунікативних чинників суспільного життя, активним і зримим, однак не вищим за нерелігійні форми світогляду й соціального згуртування.

Згідно із соціологічними дослідженнями (Разумков центр, 2024), більшість громадян України визнають себе віруючими (звісно, з неоднаковою інтенсивністю залученості в релігійно-спільнотне життя). Істотний сегмент суспільства таки довіряє релігійним організаціям, багато хто сприймає релігійних лідерів як моральних авторитетів.

Сучасний світ уже не дає ідейним структурам і спільнотам, що їм підпорядковані, бути замкненими в собі або здійснювати директивний вплив без зворотного контролю з боку окремих членів цих спільнот і громадянського суспільства. З огляду на це медіаресурси і створюваний ними інформаційний та мотиваційний простір уже набувають і набуватимуть далі статусу ключової, хоч не завжди формалізованої, аргументаційної «верифікації» релігійних посиленій соціумові. Тут релігійні інституції та ідеї ніби позбуваються ореолу непомильності, а водночас можуть завдяки медіа й популяризувати себе, і використовувати їх як чутливе дзеркало власних недосконалостей – задля трансформації в гуманістичному напрямі.

Особливо гостро ця обставина артикулюється в умовах війни росії проти України, коли релігійне і релігійно-комунікативне прямо дотикаються ідентичнісного, безпекового, від якого залежить майбуття. Саме журналісти, публіцисти і традиційних, і нових медіа через свої аналітичні й комунікативні практики стають посередниками між релігійною цариною та живими процесами соціуму, що бореться.

Але парадокс: соціально-релігійна тематика є, вочевидь, однією із найбільш представлених у новинних випусках і стрічках сучасної України, однак спеціальність «релігієзнавство» у вищій освіті України є однією з найменш запитаних та найменш підтримуваних державним замовленням. Для порівняння: на бакалаврські освітні програми, наприклад, зі спеціальності «Музичне мистецтво» (бакалавр) у 2025 р. було в Україні виділено 625 бюджетних місць, а на такі самі освітні програми з «Релігієзнавства» – лише 10 (Education.ua, 2025).

І ще один парадокс: медіа активно висвітлюють релігійну тематику, однак традиційна секулярна тенденція в облаштуванні журналістської освіти досі засвідчує певну відстороненість освітніх програм від релігійно-пізнавального кластера. Тож поза самоосвітою (індивідуалізованою і дуже варіативною в якості) далеко не завжди майбутні журналісти мають змогу системно збагачувати фаховість релігієзнавчою обізнаністю. А це ризик подальшого спрощеного, редукованого, упередженого або й спотвореного висвітлення тих соціально-ціннісних процесів, в яких релігійний чинник відіграє істотну роль. Очевидно, що від якості інформування, публіцистичної рефлексивності та обґрунтованості аналізу залежить, зрештою, й результативність гуманізації релігійності в суспільстві та її вивільнення від авторитарних лещат. Цими чинниками й зумовлена актуальність звернення до проблематики статті.

Тож її **мета** – концептуальна експлікація об'єктивної доцільності підсилення ролі релігієзнавчих компетентностей в освітній підготовці професійних журналістів з урахуванням специфіки переходу від домінанти секулярної настанови до варіативнішої постсекулярної інтенції.

Мета зумовлює такі **завдання**: 1) накреслити методологічну канву осмислення зв'язку релігієзнавчих і журналістських компетентностей – зокрема з огляду на постсекулярну якість розвитку культури та соціуму; 2) виявити особливості представленості релігійної тематики в українських медіа та окреслити типові хиби журналістських інтерпретацій релігійного життя (на прикладі конкретних медіакейсів і наслідків їх впровадження в інформаційний простір); 3) надати рекомендації щодо можливостей оптимізації журналістських освітніх програм у руслі посилення релігієзнавчих елементів.

Сучасний дискурс щодо проблематики дослідження містить ряд продуктивних ідей. Окреслимо деякі з них.

Специфіку релігієзнавчої спеціалізації журналістського фаху виявляє А. Бойко (2016) у праці «Релігійна журналістика». Хоч це підручник, а не монографія, в ньому синтезуються теоретичні та освітньо-прикладні якості. Методологічний вектор на раціоналізацію та етизацію діяльності журналіста у висвітленні релігійних тем, умов формування імунітету проти ідеологізованості чи програмованості тією чи іншою зі сторін міжрелігійної (міжконфесійної) конкуренції демонструє як предметний, так і ціннісний дотик двох сфер діяльності – журналістики і релігієзнавчої експертності в соціально значущій векторності. Ясність розуміння цього може сприяти взаємній динаміці обох галузей та їхнього освітнього простору.

І. Скленар (2018), систематизуючи вектори висвітлення релігійних тем, зокрема, в інтернет-виданнях, наводить низку обставин, що визначають нагальність підвищення фаховості багатьох українських інформаційно-аналітичних ресурсів через поглиблення релігієзнавчих знань та розуміння і смислової, і функціональної, і термінологічної специфіки матеріалу, який стосується життя спільнот вірян та їхнього культурного простору.

Т. Сукаленко (2023) аналізує практичні виміри кроскультурної компетентності в журналістській освіті. Тут цінною є вказівка на роль у журналістській освіті рельєфності аналізу соціокультурних явищ через систему знань і комунікативних навичок щодо різноманітності культур і світоглядів. Авторка розглядає диференційовану обізнаність із ціннісними й світоглядними сферами культури та здатність предметно комунікувати щодо них – як одну з умов «успішної професійної самореалізації» журналіста (с. 73).

Акцент на ролі об'єктивності релігійної журналістики свого часу робив практик цієї царини Т. Антошевський (Довженко, 2010). Його позиція евристична тим, що увиразнює факт: сама по собі робота навіть у конфесійному медіа не звільняє журналіста від спектру аналітичних навичок стосовно різних релігій, а навпаки: вимагає здатності до інформаційного чи публіцистичного аналізу із загальнолюдських ціннісних позицій. Тож катехізованість журналіста – ще не гарантія його успішної й толерантної роботи в релігійному ЗМІ. Без азів академічного релігієзнавства і його суспільствознавчого контексту така праця несе ризик бути лише апологетичною.

Щодо специфіки сучасної релігієзнавчої компетентності виділимо працю Дж. Кіста (2008), в якій показані складники соціокультурного тла релігійного феномена та накреслюються продуктивні рекомендації з висвітлення в освіті його форм і виявів на рейках гуманістичних цінностей та культуротворчого діалогу. Така настанова вагома тим, що охоплює проєкції впливу релігії та релігійності не лише на спільноту вірян, а й загалом на соціум і особистість. Це демонструє, що через глибше розуміння релігійних процесів багато в чому досягається й конкретніше інформаційно-аналітичне представлення соціально-ціннісних процесів.

Евристичною є й стаття В. Кришмарел та Є. Нікольського (2024), де чимало уваги приділено обґрунтуванню ваги релігієзнавчої компетентності як чинника зменшення маніпулювання масовою свідомістю й осмисленого узгодження життя релігійних спільнот із ритмами громадянського суспільства, зокрема в поствоєнній перспективі. Оскільки приділено увагу поняттям «релігійна компетентність» і «релігійна грамотність», то це відкриває простір осмислення динаміки від релігієзнавчої компетентності працівників медіа (та їхнього продукту) до релігієзнавчої грамотності широких верств громадян (а отже, більшої світоглядної та етичної усвідомленості).

Ми (автори цієї статті) також маємо напрацювання в осмисленні релігієзнавчої компетентності, синтезі її наукових й освітніх елементів та безпекової ролі. «...Володіння

навичками осягнення палітри релігійних смислів і їхньої співвіднесеності зі способом життя, з екзистенційними основами ціннісного вибору, – річ вельми продуктивна для результативнішого пошуку-формування особистістю, яка здобуває освіту, світоглядних та комунікативних важелів власного духовного зростання та етичного саморозвитку» (Бродецький, Горохолінська, 2021, с. 12). З цього випливає пряма траєкторія аналізу ролі релігієзнавства в ціннісних і культурознавчих кластерах освіти журналіста.

Освітологічна перспектива дослідження ґрунтується на напрацюваннях компетентнісного підходу. Зокрема, цінною є ідея І. Зязюна (2005): «Форми передачі досвіду різноманітні, різноаспектні, але у будь-якому випадку в них обов'язково присутні не просто описання, демонстрація, але й передача смислу, принципів, ціннісних установок» (с. 14). Через універсалізованість смислів релігійного досвіду, за умови їх раціональної рефлексії журналіст поглиблює свою інтегральну компетентність і здатен поширювати її на ті сфери, які нині є соціотворчими: міжкультурний діалог, межі глобалізації з огляду на релігійну різноманітність, практичну толерантність у професійних корпораціях і громадянському суспільстві, де взаємодіють носії альтернативних релігійних «кредо».

Методологія дослідження. Методологічне ядро розвідки конституїровано міждисциплінарною настановою на взаємодію релігієзнавчих, освітологічних, соціально-комунікативних, культурологічних аспектів аналізу.

Ефективність компетентнісного підходу і передусім інтеграційний погляд на професійну компетентність як на ціннісну та функціональну взаємодію знань, умінь, рефлексивних здатностей дає змогу обґрунтувати роль релігієзнавчої обізнаності журналіста і для його професійної результативності, і для динамічного нарощення його творчого та людського капіталу у метапрофесійному, світоглядному й етичному пластах соціального життя. Журналістська професія, безперечно, належить до числа гуманітарно-творчих, тож баланс цих двох процесів – чинник імунітету від стереотипізації в діяльності медіа. І це один із базових методологічних орієнтирів.

У свою чергу концептуальний ґрунт аналізу такої взаємодії міститься в концепціях постсекулярності (Ю. Габермаса, Ч. Тейлора та інших.). Вони дають бачення співвідношення релігійності і секулярних форм суспільної буттєвості не як діаметральної опозиції, а скоординованої присутності смислів одна одної у функціонуванні кожної зі сфер, що визначає системність діалогу не тільки як чинника, а й суті розвитку. Із цією настановою і пов'язаний термін «синергійність», що фігурує в назві статті. Такий обрій дає змогу мислити журналістську діяльність як важіль облаштування комунікативної динаміки, де релігійне циркулює як носій важливого суспільного знання, а отже, потребує й адекватної інтерпретації, і зовнішнього відгуку суспільства через медіа.

Конкретна методика нашого аналізу розгортається дедуктивно в тріаді: соціум / грані динамічної єдності релігієзнавчого і журналістського пізнання / потенційний поступ в оптимізації освітніх стратегій і практик.

Результати дослідження. Релігієзнавча компетентність – це не лише система знань про релігії, їхній зміст, структуру, еволюцію, доктринальні й обрядові особливості. Це також й інтегральний навик виявляти закономірності дієвості релігійних смислів та практик «тут і тепер», аналізувати інтерпретації різними соціальними силами тих чи інших релігійних смислів і їхнього вектора в практичній площині моралі, громадянської розбудови, праці, інноваційності. В. Кришмарел та Є. Нікольський (2024) зазначають: «Володіння деяким мінімумом інформації про світ релігій... є необхідним не тільки для виживання в сучасному суспільстві, а й для побудови успішної соціальної та професійної комунікації в ньому» (с. 7). Тобто йдеться про вміння бачити релігію не суто крізь призму конфесійної самоідентифікації журналіста чи, навпаки, класичної секулярної дистанції-зверхності, а як феномен культури і

мови (в широкому герменевтичному сенсі) з власною призмою щодо логіки буття, власною символічною та практичною системою атракторів і кодів комунікації.

Релігієзнавчу компетентність слід розуміти в цілісному охопленні мисленням професіонала релігійних ідей (когнітивний вимір), гуманістичних цілей (аксіологічний вимір) та спілкування й поведінки вірян (комунікативний рівень). Ця компетентність долає рамки енциклопедичної, а тим паче, «схоластичної» обізнаності з традиціями чи історією інституцій. Це радше здатність розпізнавати культурні й етичні наслідки, які формуються смисловою моделлю взаємин людини зі світом через уявлення про священне як джерело гармонії та розвитку.

Оскільки ж релігія універсальна в її світоглядній інтегрованості (як і філософія, як і мистецтво, як і наука), то для журналіста релігієзнавча компетентність є не додатковою, а однією з фундаментальних професійних якостей. Адже журналістика – це завжди в тому чи іншому ракурсі про особистість у суспільстві і суспільство в особистості, а релігія – одна з універсальних «граматик» вписування особи в соціум і подальшого соціотворення. Релігієзнавча компетентність у структурі фахових компетентностей журналіста має нішу на перетині гуманітарно-ерудиційної та етико-практичної складових. Якщо фахівець володіє лише техніками збору й презентації інформації, але не розуміє культурно-світоглядних шифрів (якими є релігійні значення), він не може адекватно висвітлювати суспільну реальність, а тим більше, процеси творчості, психічних мотивацій діяльності спільнот, багатофакторності політики, культури і навіть економіки (адже під кожним економічним вибором лежить певна, широко кажучи, віра, світоглядність).

Секулярна нейтральність – це, безперечно, цінність для всіх царин, котрі працюють із соціальною інформацією. Однак вона в постсекулярному просторі не означає байдужості чи упередженості до релігійного, а вимагає багаторівневої інтелектуальної уважності до нього, тонкої рефлексивності, інтуїція якої не може сформуватися без представленості релігійно-пізнавального компонента в освіті особи, що працює зі смислами в соціумі. На цьому чітко наголошував J. Habermas (2005): «...І релігійні, і світські громадяни можуть набути рефлексивних настанов лише через навчання у взаємодоповненні...» (р. 5). Релігієзнавча компетентність, по суті, функціонує як знаряддя раціональної толерантності, де журналіст має і ціннісний, і методологічний імунітет проти пропаганди чи огульного критиканства форм релігійного життя. А з іншого боку, якщо журналіст працює із-середини конфесії, академічно релігієзнавча, а не лише катехітична обізнаність гарантує йому свободу від догматизму й заангажованості корпоративними інтересами конкретної релігійної структури. Це не значить, ніби він зрікається своєї віри, але це відкриває пізнавальний і порівняльний потенціал для його праці з плюралістичним (і часто конфліктогенним) соціальним ресурсом.

Отже, компетентність у знаннях про релігії виконує подвійну функцію при наданні журналістської освіти: з одного боку, вона збагачує світогляд журналіста й формує культурну чутливість; з іншого, створює передумови для професійної якості медійного продукту, систематизованого під етичними цілями, де відповідальність – домінанта.

Звісно, постсекулярність не скасовує секулярності, а робить її рельєфнішою, ніби повертаючи «людину технологічну» до людини, котра спрагла смислу і шукає його, творячи, а не лише конвеєрно реалізуючи власну феноменальність, коли вживати термінологію І. Канта (2000, с. 325–326). Релігійність і релігійна спільнотність постають не як «істина» чи «омана», а як та чи інша варіація досвіду, котра верифікується не теоріями, а соціальною конструктивністю та етичною інтегрованістю діяльності людей, що нею керуються. А фальсифікується – соціальною руйнівністю їхніх ціннісних і поведінкових практик. Ч. Тейлор (2013) не даремно наголошував: віра в Бога тепер – «лише одна з людською можливостей з-

поміж інших» (с. 17). І зодягнутися ця можливість може як у творче, так і в руйнівне – залежно від вибору конкретних спільнот.

В Україні нині спостерігаємо не стільки збільшення масиву вірян, скільки нову актуалізацію релігійних наративів у публічній символічній сфері: у політичному дискурсі, у висловлюваннях моральних авторитетів, у дебатах щодо міцнішої ролі культурних «захистів» ідентичності та в питаннях геополітичної безпеки і навіть у дипломатії. (Дипломатія може бути й церковною, хоч мати при цьому істотне значення не тільки для церковних, а наприклад, безпекових цілей – як-от у питанні визнання світовим православ'я автокефальної Православної церкви України, від чого залежить перспектива єдності в православ'ї України, а отже, міцнішої опірності російському впливу).

Поки що в нашій країні журналістика щодо релігій і релігійності часто культивує або секулярну настанову «нейтральності», що межує з індиферентністю, або виразну заангажованість конфесійністю (чи навіть юрисдикційністю) того чи іншого видання. Є, звісно, і винятки, як-от, наприклад, справді інформативно збалансований портал «Релігійно-інформаційна служба України».

Але питання не тільки в медіа, які спеціалізуються суто на релігіях як провідній тематичній ніші. Адже й універсальні за тематикою ЗМІ щодень стикаються із потребою висвітлювати впливи релігійного життя на соціум.

Під нейтральністю зазвичай мається на увазі, що журналіст не отожднює себе з колективною суб'єктністю жодної конфесії чи юрисдикції, не «місіонерствує», не «проповідує», не «адвокатує». Однак нейтральність не слід розуміти як просту технічну позицію – тоді вона вироджується в інформаційну збідненість. Нейтральність журналіста також функціонує в метаконтексті символічного ладу суспільства, де громадянський, безпековий, національно-ідентичнісний чинники не можуть не братися до уваги у вимірі загальнолюдських ціннісних критеріїв добра чи зла, утвердження життя чи його нехтування, справедливості чи сваволі. До прикладу, журналіст у своєму матеріалі про релігійну спільноту, яка колаборує з ворогом-окупантом, не може бути «нейтральним» і вибірково висвітлювати лише те, як гармонійно співають у храмі чи як філігранно вплив священник у свою проповідь на Великдень тезу певного церковного авторитета. Журналіст перетворює «нейтральність» на деструктивний інструмент, якщо твердить: «Наше видання нейтральне, індиферентне до того, чи цей самий священник своєю позицією сприяє зовнішнім силам, які розв'язали війну, чи спрямовує дії і слова на реальний опір їм; ми не компетентні розпізнавати, якого характеру в цьому плані позиція священника».

Часом реальною причиною такої мімікрії «нейтральності» під деструктивне потурання служить виконання «журналістом» (насправді пропагандистом) певного ідеологічного завдання. Однак нерідко намір журналіста показати істинне місце й роль релігійної спільноти в соціумі – щирий й аксіологічно конструктивний, однак брак розуміння релігієзнавчих закономірностей і, відповідно, імпліцитних зв'язків релігійного життя з політикою, економікою, культурою, соціальною психологією, якраз і відгороджують його від справжньої (а не штучної) нейтральності, тобто від об'єктивного, в разі потреби критичного, диференційованого висвітлення позиції і дій релігійної спільноти та її лідерів.

І тут стає методологічно очевидно, що адекватне висвітлення не може бути ні спонтанно-імпровізаційним (тоді воно занурить реципієнта журналістського матеріалу в стихію зовнішніх чи суб'єктивних вражень), ні пропагандистськи заангажованим, бо маніпулюватиме свідомістю читача / слухача / глядача. Не стати виконавцем можливої пропагандистської директиви менеджменту медіа працівник може лише в тому разі, коли, крім етичної налаштованості, ще й добре обізнаний з предметною сферою в розгалуженій системі її конкретних функціональних траєкторій.

Тож це тісно торкається евристичності релігієзнавчої компетентності як елемента журналістського фахового профілю. У класичній моделі компетентнісного підходу журналіст має інформаційно-аналітичні, правові, етичні, медіатехнологічні навички (див.: Yudhapramesti et al., 2022). У постсекулярному середовищі до цього переліку неможливо не залучати концептуальну та емпіричну релігієзнавчу обізнаність. Вона – це шанс співвідносити релігійні ідеї із конкретно наявним у спільноті людським фактором і важелями його формування – ідеологічного, політичного, ідентичнісного тощо. Власне, це певною мірою «перекладацька» компетенція високого рівня: журналіст перекладає із мови, завуальованої теологічною і канонічною риторикою, реальний соціальний посил релігійної спільноти і дає змогу громадянському суспільству побачити навіч, чи він етично конструктивний, чи маніпулятивний (та, можливо, й безпеково загрозливий). Звісно, тут важить і філософсько-логічна складова релігієзнавчого модуля освіти, а не лише емпірична.

Для упредметнення цих міркувань спершу наведемо кілька прикладів ситуацій, коли брак релігієзнавчих компетентностей журналістів спричиняв дезінформацію суспільства.

Кейс 1. Актуальною нині в середовищі і воцерковлених, і не воцерковлених громадян є календарна тема, особливо в умовах переходу Православної церкви України, Української греко-католицької церкви, ряду протестантських громад на новоюліанський календар («новий стиль»). І довгий час певні медіа подавали інформацію так, ніби йдеться лише про зміну дати святкування Різдва Христового. Наприклад, на офіційному вебсайті «РБК Україна» 24 травня 2023 р. вийшла новина із заголовком: «ПЦУ визначилася з датою святкування Різдва в Україні» (РБК-Україна, 2023). Зважмо, що травень – це не той період року, коли новини мали би бути «загострені» саме під тему Різдва. Суть же в тому, що 24 травня 2023 р. Синод Православної церкви України ухвалив рішення про перехід із 1 вересня на новоюліанський календар взагалі, тобто не лише Різдва Христового (це було б абсурдом), а всього циклу церковного року. Тож не тільки Різдво, а усі неперехідні свята змінили дату святкування для вірян Православної церкви України (й Української греко-католицької церкви за аналогічним рішенням влади тієї Церкви). Здавалося б, «нюанс», «дрібниця». Однак така подача інформації формувала в громадян невластиве бачення, вигідне Росії: перевели Різдво «на 25 грудня», тобто, мовляв, «окатоличують» православних. Адже довгі десятиліття ті самі медіа в масі своїй іменували святкування Різдва 25 грудня – «католицьким». Хоч це не відповідало дійсності, бо є в Україні католики (східного обряду), котрі, живучи до 2023 р. за юліанським календарем, святкували за ним і Різдво, і всі інші неперехідні свята – так само, як і православні в Україні до 2023 р. Тобто дата Різдва збігалася зі світським «7 січня», хоч у церковному календарі і цей день вважався «25 грудня», тільки за юліанським обліком. З іншого боку, називання «25 грудня» католицьким Різдвом було невиправдано ще й тому, що, навіть коли українські православні його святкували «7 січня», ціла низка православних Церков світу вже жила за новоюліанським календарем й святкувала таки «25 грудня», зокрема і Вселенський Патріархат та сусідка України – Румунія. Неточності в медіа провокують хибні ідентичнісні уявлення в рядових і вірян, і невірян, що загрожує соціальними конфліктами.

Кейс 2. Матеріал порталу New Voice позиціюється як присвячений Великодню загалом, однак у тексті зринає маркування інформації, яка стосується загальнохристиянської суті цього свята, прикметником «католицький»: «Католицький Великдень (лат. Pascha) – це свято Воскресіння Ісуса Христа, центральна подія всієї християнської віри. Воно символізує перемогу життя над смертю...» (і далі за текстом) (NV.ua, 2025). Це вносить нісенітницю: навіщо саме тут вживати прикметник: «католицький», якщо йдеться про загальнохристиянський зміст свята? Така подача інформації може провокувати додаткові упередження православних чи протестантів до католиків і навпаки.

Кейс 3. І ще один приклад грубої помилки. Ціла низка ЗМІ, зокрема ресурс «Факти», сповістили 2 грудня 2022 р. «новину» (цитуємо заголовок): «Свято-Успенська Києво-Печерська лавра перейшла до складу ПЦУ» (Факти, 2022). Тим часом ішлося зовсім про інше. Не про перехід релігійної організації зі структури Української православної церкви в Православну церкву України, а про реєстрацію нової (крім тієї, що в Українській православній церкві) релігійної організації у складі Православної церкви України з такою самою назвою. Хибність цього матеріалу могла спровокувати в громадян думку, ніби держава «волюнтаристськи» передала всі храмові комплекси Лаври Православній церкві України, а цього не відбулося ні тоді, ні досі.

Більша імплантованість релігієзнавчої компетентності в журналістські освітні програми дозволила б уникати таких соціально вибухових огріхів медіа.

А тим часом в Україні у багатьох журналістських освітніх програмах релігієзнавча компонента зводиться лише до однієї позиції вибіркового блоку.

Наприклад, в чинній бакалаврській освітній програмі «Журналістика та кросмедійність» (ОПП «Журналістика та кросмедійність», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 2025), що функціонує в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (редакція 2025 р.) серед обов'язкових дисциплін немає релігієзнавчого курсу. Наявні серед обов'язкових освітніх компонент 5 дисциплін, кожна з назвою «Проблематика медій» і з додаванням відповідної рубрики: політична; економічна; соціальна і правова; культурна; міжнародна. З одного боку, деякі із цих рубрик можуть містити перетин з релігієзнавчою проблематикою. А проте доцільно було б увиразнити аспект уваги до релігій формулюванням: «Проблематика медій (культура та релігія)». В однойменній магістерській освітній програмі цього ж університету (ОПП «Журналістика та кросмедійність», другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2024) також немає релігієзнавчого курсу серед обов'язкових дисциплін. У переліку вибірових пропонується трикредитна дисципліна «Релігійні медіа». Також фігурує вибіркова дисципліна «Міжнародна та міжкультурна комунікація». За умови наявності в межах цієї дисципліни релігієзнавчого блоку тем (що є предметно закономірним) можна вважати, що вона здана підсилювати відповідні компетентності, але самої її недостатньо.

У Львівському національному університеті імені Івана Франка аналогічна ситуація із бакалаврською освітньою програмою «Журналістика» (ОПП «Журналістика», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 2024) (редакція 2024 р.). У блоках навіть вибірових дисциплін не зазначено жодного релігієзнавчого курсу. У магістерській програмі «Журналістика» (ОПП «Журналістика», другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2022) (редакція 2022 р.) наявна лише вибіркова опція «Менеджмент у релігійних медіа». А в магістерській освітній програмі «Міжнародна журналістика» (ОПП «Міжнародна журналістика», другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2022) (редакція 2022 р.) релігієзнавча вибіркова дисципліна не фігурує. А втім, саме для фаху журналіста-міжнародника релігієзнавчий компонент є особливо потрібним, хоча б тому, що в сучасному світі існують країни з державною релігією, та й загалом у релігійній свідомості тих чи інших націй нерідко міститься ключ до розуміння і їхньої ідентичності, і їхнього життєво-соціального світу.

Констатуємо відсутність окремо виділеного релігієзнавчого курсу серед обов'язкових або принаймні серед окремих блоків вибірових дисциплін бакалаврської освітньої програми «Журналістика» (ОПП «Журналістика», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 2025) (редакція 2025 р.) в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Однак відродно відзначити, що магістерська програма в цьому університеті (ОПП «Журналістика та медіакомунікації», другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2023) (редакція 2023 р.) раніше містила окремий релігієзнавчий вибіровий блок («Релігійна

журналістика»), обравши який студент вивчав такий спектр релігієзнавчих дисциплін: «Релігійні проблеми у світових медіа», «Релігійні питання в українських ЗМК», «Міжкультурна комунікація (релігійний аспект)», «Фотожурналістика (релігійний туризм і паломництво)». Однак уже редакція програми 2025 р. (ОПП «Журналістика та медіакомунікації», другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2025) цього блоку з якихось причин не містить.

Цікаво, що магістерська освітня програма «Журналістика» (ОПП «Журналістика», другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2025) в Українському католицькому університеті (навчальний план в редакції 2025 р.) справді містить в обов'язковому блоці дисципліну релігієзнавчого змісту – «Постмодерн: християнська духовність». Однак цей недержавний університет має виразну релігійну зорієнтованість, й обмеженість такого курсу для майбутніх журналістів полягає в тому, що не взято до уваги інших релігій, крім християнства, хоча б світових (іслам, буддизм).

Вважаємо доцільним надання в журналістських освітніх програмах принаймні одній із релігієзнавчих освітніх компонент статусу обов'язкової. На нашу думку, таким обов'язковим курсом для журналістських освітніх програм могла б стати дисципліна, котра б оснащувала інформацією про базові засади релігійного світогляду і найвпливовіших релігій сучасного світу, а з іншого, приділяла б увагу «ключам» логіки, мови, семантики релігійних наративів та релігійної символізації соціальності. Орієнтовна назва такої дисципліни: «Мова релігій: герменевтика пізнання, цінностей, практик». Особливо це важливо на магістерському рівні, коли фаховий рівень майбутнього журналіста більшою мірою передбачає орієнтування в складних світоглядних чинниках функціонування суспільства й вимагає розуміння соціальних процесів і зв'язку їхніх інфраструктурно-матеріальних та духовно-ціннісних імпульсів. Доречні й кілька практичних релігієзнавчих предметів, з яких можна обрати у варіативному блоці.

Обговорення. Порівняно із актуальними дослідженнями в цьому тематичному дискурсі (А. Бойко, І. Скленера, Т. Сукуленко, В. Кришмарел та Є. Нікольського) автори проаналізували релігієзнавчу компетентність та інтегральну журналістську компетентність у синергії, яка реалізується через спільний вузол їх соціальної значущості. Зважаючи на це, розвинуто постсекулярний вимір розуміння концепту журналістської нейтральності з імунітетом від екстремумів антирелігійності та явної конфесійної заангажованості. Надано конкретні рекомендації щодо оптимізації журналістських освітніх програм у вищій школі.

Висновки. Ефективна й диференційована журналістська освіта передбачає релігієзнавчу компетентність не як формально «необхідне», не як один із маркерів ритуальної «повноти» освіти. Релігієзнавча компетентність – це один із конститутивних важелів суспільствознавчої та людинознавчої значущості журналістської освіти. З огляду на факти обмеженої якості української журналістики у висвітленні релігійних процесів, що позначається і на безпекових реаліях, вважаємо нагальною доцільною активізацію спільних і взаємовигідних зусиль релігієзнавців, науковців і викладачів у галузі журналістики та комунікацій, журналістів-практиків, релігійних лідерів – щодо формування збалансованого оновлення журналістських освітніх програм в напрямку забезпечення принаймні одного обов'язкового курсу з базової світоглядно-герменевтичної обізнаності щодо релігійних мови, культури та етики.

Крім того, доцільним є ряд прикладних релігієзнавчих освітніх компонент. Їхні потенційні вектори: тема толерантності і її меж; соціально значущі ініціативи в плюралістичному суспільстві за участі представників різних конфесій; терапія соціально-психологічних та особистісних травм на тлі воєнного і поствоєнного досвіду; запобігання впливам релігійних (або квазірелігійних) ідей та спільнот, що обслуговують геополітичну войовничість певних тоталітарних держав.

Перспективи подальших досліджень полягають принаймні у двох площинах: 1) методологічній і 2) педагогіко-методичній. Перша передбачає подальшу конкретизацію застосовності релігієзнавчого принципу незаангажованості і журналістської засади нейтральності – зважаючи на актуальні для України соціально-сміслові контексти, зокрема, факт функціонування у державі ряду релігійних структур (зокрема, Української православної церкви Московського патріархату) з виразною політико-ідеологічною векторністю, узгодженою з інтересами держави-агресора.

Друга передбачає конкретний конструктивно-критичний моніторинг всього спектру наявних у закладах вищої освіти України освітніх програм журналістського профілю та накреслення оптимальних моделей дієвості релігієзнавчої компетентності в цій освіті, але не як відірваної від інтегральної журналістської фаховості, а спрямованої на її підсилення. Саме цю лінію доцільно досліджувати у співавторській взаємодії фахівців із релігієзнавства і журналістики та медіакомунікацій.

Список використаної літератури

1. Довженко О. Тарас Антошевський: «Журналісти, які мислять, самі звертають очі в бік Церкви». *CREDO.pro*. 03 травня 2010. URL: <https://credo.pro/2010/05/22936> (дата звернення: 25.10.2025).
2. Бродецький О., Горохолінська І. Безпековий ресурс світоглядного знання в освіті: кейс релігієзнавства. *Освітній дискурс: Збірник наукових праць*. № 35 (7). 2021. С. 7–17. DOI: [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.35\(7\)-1](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.35(7)-1)
3. Бойко А. Релігійна журналістика. Київ: Київський університет, 2016. 303 с.
4. Великдень – у квітні 2025: як готуватися до головного свята весни. *NV.ua*. 2025. URL: <https://www.nv.ua/ukr/ukraine/events/velikden-u-kvitni-2025-yak-gotuvatisya-do-golovnoho-svyata-vesni-50503191.html> (дата звернення: 22.10.2025).
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13–18. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/853/> (дата звернення: 25.10.2025).
6. Релігійна багатоманітність та міжкультурна освіта: посібник для школи / за ред. Джона Кіста/Пер. з англ. Львів: ЗУКЦ, 2008. 160 с. URL: <https://www.novadoba.org.ua/library-religijna-bagatomanitnist-ta-mizhkulturna-osvita-ua> (дата звернення: 25.10.2025).
7. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. І. Бурковський. Київ: Юніверс, 2000. 504 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kant_Immanuel/Krytyka_chystoho_rozumu/ (дата звернення: 25.10.2025).
8. Кришмарел В. Ю., Нікольський Є. В. Методологічні зауваги щодо дослідження релігієзнавчої компетентності та грамотності з огляду на сучасну освітню систему України. *Культурологічний альманах*. 2024. № (2). С. 4–11. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.1>
9. Обсяги державного замовлення 2025. *Education.ua*. 2025. URL: <https://www.education.ua/vstup/state-order/> (дата звернення: 25.10.2025).
10. Освітньо-професійна програма «Журналістика та кросмедійність». Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2025. URL: https://journalism.chnu.edu.ua/media/u5udvzqw/op_c7_bakalavr_journalism_2025docx.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
11. Освітньо-професійна програма «Журналістика та кросмедійність». Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2024. URL: https://journalism.chnu.edu.ua/media/55bkrcvn/op_061_mahistr_zhurnalistyka_2024.pdf (дата звернення: 25.10.2025).

12. Освітньо-професійна програма «Журналістика». Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2024. URL: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/OPP-ZHurnalistyka-bakalavr-2024-.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
13. Освітньо-професійна програма «Журналістика». Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2022. URL: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/OPP-ZHurnalistyka-2022-mahistr.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
14. Освітньо-професійна програма «Міжнародна журналістика». Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2022. URL: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Mizhnarodna-zhurnalistyka-2022-OPP.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
15. Освітньо-професійна програма «Журналістика». Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2025. URL: <http://labs.journ.univ.kiev.ua/navch/wp-content/uploads/2025/07/S7 OPP B ZHurnalistyka 2025.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
16. Освітньо-професійна програма «Журналістика та медіакомунікації». Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2023. URL: http://labs.journ.univ.kiev.ua/navch/wp-content/uploads/2024/07/OPP_ZHurnalistyka-ta-mediakomunikatsii-2023.pdf (дата звернення: 25.10.2025).
17. Освітньо-професійна програма «Журналістика та медіакомунікації». Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2025. URL: <http://labs.journ.univ.kiev.ua/navch/wp-content/uploads/2025/07/S7 OPP M ZHurnalistyka ta mediakomunikatsii 2025.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
18. Освітньо-професійна програма «Журналістика». Другий (магістерський) рівень вищої освіти. Український Католицький Університет. Львів, 2025. URL: https://wiki.ucu.edu.ua/osvitni_prohramy:zhurnalistyka (дата звернення: 25.10.2025).
19. ПЦУ визначилася з датою святкування Різдва в Україні. *РБК-Україна*. 24 травня 2023 р. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ptsu-viznachilasya-datoyu-svyatkuvannya-rizdva-1684927681.html> (дата звернення: 23.10.2025).
20. Українське суспільство, держава і церква під час війни. Церковно-релігійна ситуація в Україні – 2024 (інформаційні матеріали). Київ: Центр Разумкова, 2024. 92 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/01/28/2024-Religiya-religion-FIN.pdf> (дата звернення: 25.10.2025).
21. Свято-Успенська Києво-Печерська лавра перейшла до складу ПЦУ. *Факти*. 02 грудня 2022. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20221202-svyato-uspenska-kyvevo-pecherska-lavra-perejshla-do-skladu-pczu/> (дата звернення: 23.10.2025).
22. Склена І. Специфіка новин у релігійних Інтернет-виданнях України. *Український інформаційний простір*. 2018. № 1. С. 133–140. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7948.1.2018.141101>
23. Сукаленко Т. Кроскультурна компетентність здобувача вищої освіти спеціальності «Журналістика»: практичний аспект. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2023. Вип. 3. С. 71–77. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.3.11>
24. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша; пер. з англ. Київ: Дух і літера, 2013. 664 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Taylor Charles/Sekuliarna_doba_Knyha_1.pdf? (дата звернення: 23.10.2025).
25. Habermas J. *Religion in the Public Sphere*. University of San Diego, 2005. 15 p. URL: https://www.sandiego.edu/pdf/pdf_library/habermaslecture031105_c939cceb2ab087bdfc6df291ec0fc3fa.pdf (дата звернення: 23.10.2025).
26. Yudhapramesti P., Bakry G. N., Adiprasetyo J., Fadilah E. *Research Report: Shifting Journalist Competency Needs in the Dynamics of Media Development*. Bandung: Padjadjaran University, Faculty of Communication Sciences, 2022. 52 p. URL: https://jurnalistik.fikom.unpad.ac.id/wp-content/uploads/2023/11/Journalist-Competency_Research-Report_Journalism-Study-Program_2022.pdf (дата звернення: 22.10.2025).

References

- Dovzhenko, O. (2010). Taras Antoshevskiy: "Zhurnalisty, yaki mysliať, sami zvertaiut ochi v bik Tserkvy" [Taras Antoshevskiy : "Journalists who think turn their eyes toward the Church"]. *CREDO*. <https://credo.pro/2010/05/22936>
- Brodetskyi, O. Ye., Horokholinska, I. V. (2021). Bezpekhovyi resurs svitohliadnoho znannia v osviti: keis relihieznavstva [Security Resource of WorldView Knowledge in Education: The Case of Religious Studies]. *Educational Discourse: Collection of Scientific Papers*, 35 (7), 7–17. [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.35\(7\)-1](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.35(7)-1)
- Boiko, A. (2016). *Relihiina zhurnalistyka [Religious Journalism]*. Kyivskiy universytet.
- NV.ua (2025). Velykden' – u kvitni 2025: yak hotuvatysia do holovnoho sviata vesny [Easter in April 2025: how to prepare for the main spring holiday]. <https://www.nv.ua/ukr/ukraine/events/velikden-u-kvitni-2025-yak-gotuvatisya-do-golovnoho-sviata-vesni-50503191.html>
- Ziazjun, I. A. (2005). Filosofiia pedahohichnoi yakosti v systemi neperervnoi osvity [Philosophy of Pedagogical Quality in the System of Continuing Education]. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, 25, 13–18. <https://eprints.zu.edu.ua/853/>
- Keast, J. (ed.) (2008). *Relihiina bahatomanitnist' ta mizhkul'turna osvita: posibnyk dlia shkoly [Religious Diversity and Intercultural Education: A School Manual]*. ZUKTs. <https://www.novadoba.org.ua/library-religiina-bahatomanitnist-ta-mizhkulturna-osvita--ua>
- Kant, I. (2000). *Krytyka chystoho rozumu [Critique of Pure Reason]* / per. z nim. I. Burkovskiy. Yunivers. https://chtyvo.org.ua/authors/Kant_Immanuel/Krytyka_chystoho_rozumu/
- Kryshmarel, V. Yu., Nikols'kyy, Ye. V. (2024). Metodolohichni zauvahy shchodo doslidzhennya relihiyeznavchoyi kompetentnosti ta hramotnosti z ohlyadu na suchasnu osvitnyu systemu Ukrayiny [Methodological Notes About The Research In The Sphere Of Religious Competence And Literacy From The Poin Of View Of The Modern Education System Of Ukraine]. *Culturological almanac*, 2, 4–11. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.1>
- Education.ua. (2025). *Obsiah derzhavnoho zamovlennia 2025 [State order volumes 2025]*. <https://www.education.ua/vstup/state-order/>
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka ta krosmediinist'». Pershyi (bakalavrskyi) riven' vyshchoi osvity. [Educational-Professional Program "Journalism and Cross-Media Studies"] (2025). Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. https://journalism.chnu.edu.ua/media/u5udvzqw/op_c7_bakalavr_journalism_2025docx.pdf
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka ta krosmediinist'». Druhyi (mahistrskiy) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism and Cross-Media Studies"] (2024). Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. https://journalism.chnu.edu.ua/media/55bkrcvn/op_061_mahistr_zhurnalistyka_2024.pdf
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka». Pershyi (bakalavrskyi) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism"] (2024). Ivan Franko National University of Lviv. <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/OPP-ZHurnalistyka-bakalavr-2024-.pdf>
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka». Druhyi (mahistrskiy) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism"] (2022). Ivan Franko National University of Lviv. <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/OPP-ZHurnalistyka-2022-mahistr.pdf>
- Osvitnio-profesiina prohrama «Mizhnarodna zhurnalistyka». Druhyi (mahistrskiy) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "International Journalism"] (2022). Ivan Franko National University of Lviv. <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Mizhnarodna-zhurnalistyka-2022-OPP.pdf>
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka». Pershyi (bakalavrskyi) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism"] (2025). Taras Shevchenko National University of Kyiv. http://labs.journ.univ.kiev.ua/navch/wp-content/uploads/2025/07/S7_OPP_B_ZHurnalistyka_2025.pdf
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka ta mediakomunikatsii». Druhyi (mahistrskiy) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism and Media Communications"] (2023). Taras

- Shevchenko National University of Kyiv. http://labs.journ.univ.kiev.ua/navch/wp-content/uploads/2024/07/OPP_Zhurnalistyka-ta-mediakomunikatsii-2023.pdf
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka ta mediakomunikatsii». Druhyi (mahistrskiyi) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism and Media Communications"] (2025). Taras Shevchenko National University of Kyiv. http://labs.journ.univ.kiev.ua/navch/wp-content/uploads/2025/07/S7_OPP_M_Zhurnalistyka_ta_mediakomunikatsii_2025.pdf
- Osvitnio-profesiina prohrama «Zhurnalistyka». Druhyi (mahistrskiyi) riven' vyshchoi osvity [Educational-Professional Program "Journalism"] (2025). Ukrainian Catholic University. https://wiki.ucu.edu.ua/osvitni_prohramy:zhurnalistyka
- RBC-Ukraine (2023). PTSU vyznachylasia z datoiu sviatkhuвання Rizdva v Ukraini [OCU has determined the date of celebrating Christmas in Ukraine]. <https://www.rbc.ua/rus/news/ptsu-viznachilasya-datoyu-svyatkuvannya-rizdva-1684927681.html>
- Razumkov Tsent (2024). Ukrainske suspilstvo, derzhava i tserkva pid chas viiny. Tserkovno-relihiina sytuatsiia v Ukraini – 2024 (informatsiini materialy) [Ukrainian society, state and church during the war. Church and religious situation in Ukraine – 2024 (information materials)]. <https://razumkov.org.ua/images/2025/01/28/2024-Religiya-religion-FIN.pdf>
- Fakty (2022, December 2). Sviato-Uspens'ka Kyievo-Pechers'ka lavra pereishla do skladu PCU [The Holy Assumption Kyiv-Pechersk Lavra joined the OCU]. <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20221202-svyato-uspenska-kyievo-pecherska-lavra-pereishla-do-skladu-pczu/>
- Sklenar, I. (2018). Specyfika novyn u reliiynykh Internet-vydanniakh Ukrainy [The Specific Character of News in Ukrainian Internet-publications. *Ukrainian Information Space*, 1, 133–140. <https://doi.org/10.31866/2616-7948.1.2018.141101>
- Sukalenko, T. (2023). Kroskulturalna kompetentnist' zdobuvacha vyshchoi osvity spetsial'nosti "Zhurnalistyka": praktychnyi aspekt [Cross-cultural Competence of a Higher Education Student in the Specialty "Journalism": Practical Aspect]. *Acta Pedagogica Volyniensis*, 3, 71–77. <https://doi.org/10.32782/apv/2023.3.11>
- Taylor, Ch. (2013). *Sekuliarna doba. Knyha persha* [A Secular Age. Book One]. Dukh i Litera. https://shron1.chtyvo.org.ua/Taylor_Charles/Sekuliarna_doba_Knyha_1.pdf?
- Habermas, J. (2005). *Religion in the Public Sphere*. University of San Diego. https://www.sandiego.edu/pdf/pdf_library/habermaslecture031105_c939cceb2ab087bdfc6df291ec0fc3fa.pdf
- Yudhapramesti, P., Bakry, G. N., Adiprasetyo, J., Fadilah, E. (2022). *Research Report: Shifting Journalist Competency Needs in the Dynamics of Media Development* Padjadjaran University, Faculty of Communication Sciences. https://jurnalistik.fikom.unpad.ac.id/wp-content/uploads/2023/11/Journalist-Competency_Research-Report_Journalism-Study-Program_2022.pdf

Стаття надійшла до редакції 27.10.2025

Прийнято до друку 27.11.2025

KOMPETENCJE RELIGIOZNAWCZE W EDUKACJI DZIENNIKARSKIEJ: MIĘDZY NEUTRALNOŚCIĄ SEKULARNĄ A SYNERGICZNOŚCIĄ POSTSEKULARNĄ

Iryna Horokholinska

<https://orcid.org/0000-0001-7921-8245>

doktor nauk filozoficznych,

adiunkt w Katedrze Filozofii i Badań Kulturowych, Wydział Filologii,

Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza w Czerniowcach,

ul. Kociubynskiego, 2, 58002, Czerniowce, Ukraina

i.horokholinska@chnu.edu.ua

Oleksandr Brodetskyi<https://orcid.org/0000-0002-1769-9036>

doktor nauk filozoficznych,
adiunkt w Katedrze Filozofii i Badań Kulturowych, Wydział Filologii,
Uniwersytet Narodowy im. Jurija Fedkowycza w Czerniowcach,
ul. Kociubynskiego, 2, 58002, Czerniowce, Ukraina
o.brodetskyi@chnu.edu.ua

Artykuł ma na celu wykazanie obiektywnej konieczności wzmocnienia roli kompetencji religioznawczych w kształceniu zawodowym dziennikarzy, z uwzględnieniem specyfiki postsekularnych przemian zachodzących we współczesnym społeczeństwie. Autorzy wychodzą z metodologicznego założenia o potrzebie integracji perspektyw religioznawczych, edukologicznych, społeczno-komunikacyjnych i kulturoznawczych, opierając się na heurystyce podejścia kompetencyjnego oraz kluczowych koncepcjach postsekularności. Konkretna metodologia analityczna rozwija się dedukcyjnie w ramach triady: społeczeństwo / interdyscyplinarna korelacja między wiedzą religioznawczą a dziennikarską / optymalizacja strategii i praktyk edukacyjnych.

Wyniki badań prowadzą do wniosku, że kompetencje religioznawcze stanowią jeden z mechanizmów wzmacniających społeczną oraz antropocentryczną skuteczność edukacji dziennikarskiej. Konieczna jest zatem aktywizacja wspólnych i wzajemnie korzystnych działań religioznawców, badaczy i wykładowców dziennikarstwa i komunikacji, praktykujących dziennikarzy oraz liderów religijnych na rzecz zrównoważonej aktualizacji programów kształcenia dziennikarskiego – w szczególności poprzez zapewnienie obecności co najmniej jednego obowiązkowego kursu oferującego podstawowe kompetencje światopoglądowe i hermeneutyczne w zakresie języka religijnego, kultury i etyki. Zasadne jest także wprowadzenie zestawu praktycznych modułów edukacyjnych z zakresu religioznawstwa, zwłaszcza dotyczących sposobów podejmowania tematów tolerancji oraz wartościowej i praktycznej synergii osób i wspólnot zaangażowanych w inicjatywy o znaczeniu społecznym w społeczeństwie pluralistycznym.

Słowa kluczowe: dziennikarstwo, kompetencje religioznawcze, postsekularność, religia, synergia, szkolnictwo wyższe.

RELIGIOUS STUDIES COMPETENCE IN JOURNALISM EDUCATION: BETWEEN SECULAR NEUTRALITY AND POSTSECULAR SYNERGISM

Iryna Horokholinska<https://orcid.org/0000-0001-7921-8245>

Doctor of Philosophical Sciences,
Associate professor at the Department of philosophy and cultural studies,
Faculty of philology,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
2 Kotsiubynskoho Str., 58002, Chernivtsi, Ukraine
i.horokholinska@chnu.edu.ua

Oleksandr Brodetskyi<https://orcid.org/0000-0002-1769-9036>

Doctor of Philosophical Sciences,
Associate professor at the Department of philosophy and cultural studies,
Faculty of philology,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
2 Kotsiubynskoho Str., 58002, Chernivtsi, Ukraine
o.brodetskyi@chnu.edu.ua

The article aims to explicate the objective necessity of strengthening the role of religious-studies competencies in the educational training of professional journalists, given the specificity of postsecular transformations within contemporary society. The authors proceed from a methodological orientation toward the interaction of religious-studies, educational, socio-communicative, and cultural perspectives of analysis, informed by the heuristics of the competency-based approach and by key concepts of postsecularity. The concrete analytical methodology unfolds deductively through a triadic framework: society / the interdisciplinary correlation between religious-studies and journalistic knowledge / the optimization of educational strategies and practices.

The study concludes that competence in religious studies constitutes one of the levers that enhance the social-scientific and human-centered efficacy of journalism education. It is therefore imperative to activate the joint and mutually beneficial efforts of scholars of religion, journalism and communication researchers and instructors, practicing journalists, and religious leaders toward a balanced renewal of journalism curricula – namely, by ensuring the inclusion of at least one required course that provides fundamental worldview and hermeneutic competence regarding religious language, culture, and ethics. Equally advisable is the introduction of a set of applied educational components in religious studies, particularly those related to approaches for covering issues of tolerance as well as the value-based and practical synergy of individuals and communities engaged in socially significant initiatives within a pluralistic society.

Keywords: *higher education, journalism, postsecularity, religious studies competence, religion, synergy.*